

Utrata i żałoba
Teoria i praktyka

NR 3441

Utrata i żałoba Teoria i praktyka

Redakcja naukowa

Renata Kleszcz-Szczyrba i Anita Gałuszka

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2016

[Kup książkę](#)

Recenzent
Stanisława Steuden

Redaktorzy pomocniczy
Urszula Kmiec, Jagoda Sikora

Książka powstała we współpracy z Fundacją „By dalej iść”.

[Kup książkę](#)

Spis treści

Wstęp (<i>Renata Kleszcz-Szczyrba, Anita Gałuszka</i>)	7
--	---

Część pierwsza

Filozofia i psychologia śmierci

Anita Gałuszka	
Blisko, coraz bliżej... Biologiczne i psychologiczne aspekty umierania i śmierci	11
Danuta Ślęczek-Czakon	
Próby oswojenia śmierci w filozofii i bioetyce	21
Małgorzata Okupnik	
Doświadczenie utraty w perspektywie fenomenologii	33

Część druga

Śmierć i umieranie w kulturze i sztuce

Anna Długozima	
Cmentarze jako przestrzenie terapeutyczne	47
Małgorzata Gnyś-Nidecka	
Inskrypcje na nagrobkach dziecięcych w odczycie kulturoznawczym	63
Iwona Grodź	
Przedstawienie śmierci i procesu żałoby w filmie <i>Niebieski</i> Krzysztofa Kieślowskiego	75
Urszula Kmiec	
<i>Antychryst</i> Larsa von Triera — film o przeżywaniu żałoby i wadliwie prowadzonej terapii	95

Część trzecia

Diagnoza przeżywania żałoby i wsparcie społeczne

Renata Kleszcz-Szczyrba

Czy każdej stracie „potrzebna jest” żałoba i czy każdej żałobie „potrzebna jest” terapia?	111
---	-----

Joanna Dreżewska, Ewelina Sitarska

Patologiczne przeżywanie żałoby przez osoby o osobowości zależnej — studium przypadków	123
--	-----

Joanna Krawczyk

Rodzina w obliczu samobójstwa	133
---	-----

Część czwarta

Śmierć dziecka w okresie prenatalnym i perinatalnym

Renata Kleszcz-Szczyrba

Radzenie sobie ze stratami prenatalnymi i perinatalnymi jako wyzwanie naszych czasów	145
--	-----

Joanna Majewska

Wczesne poronienie z perspektywy kobiety	155
--	-----

Izabela Barton-Smoczyńska

Jak pomagać, aby pomóc? Refleksje na temat komunikacji w obrębie zespołu terapeutycznego	165
--	-----

Anna Stachulska

Rola położnej w udzielaniu wsparcia kobietom po stracie dziecka w okresie ciąży i porodu	175
--	-----

Słów kilka od fundacji	187
----------------------------------	-----

Informacje o Autorach	189
---------------------------------	-----

Wstęp

Umieranie, śmierć, żałoba i osierocenie to zagadnienia o charakterze uniwersalnym, poruszane w obrębie wielu dyscyplin naukowych, wśród których psychologia, antropologia, filozofia, a także kultura i sztuka poświęcają im szczególną uwagę.

Silna tendencja do tabuizacji tematyki śmierci, umierania i żałoby obliguje środowiska naukowe do bardziej uważnego zajmowania się nią, wbrew obowiązującym trendom i modom. Dysocjowanie się od tematów wywołujących trudne emocje, które jest domeną współczesnego człowieka, każe nauce, zupełnie paradoksalnie, asocjować się z nimi, poznawać i zgłębiać. Współczesny człowiek zdaje się żyć tak, jak gdyby śmierci nie było, jakby go nie dotyczyła, a przynajmniej stanowiła zjawisko tak odległe, że niezasługujące na głębszą uwagę. Równocześnie, zupełnie przewrotnie, jest ona (śmierć) wszechobecna w przekazach medialnych, stanowiąc gwarancję wzrostu poczytności czy oglądalności. To zastanawiające, że potrzeba dzisiaj „debatować” o żałobie (na forum społecznym i naukowym), zamiast pozwalać jej „wybrzmieć” (w psychice jednostki).

Każda strata, jeśli stanowiła wartość dla tego, który traci, wymaga okresu adaptacji do niej. Proces żałoby wyznacza rytm tej adaptacji. Każda śmierć osoby bliskiej i każda żałoba po śmierci osoby bliskiej rozgrywają się jednocześnie na kilku płaszczyznach: wewnątrzpsychicznej, związanej z przeżywaniem żalu po stracie; interpersonalnej, związanej z dynamiką wsparcia i pomocy; kulturowej, związanej z rozumieniem śmierci, rytuałami pożegnania, miejscami pamięci, itp. W monografii każda z tych płaszczyzn zostaje w mniejszym lub większym stopniu wypełniona. Pierwsza część monografii nawiązuje do psychologii i filozofii śmierci, druga traktuje o śmierci w kulturze i sztuce, w trzeciej poruszane są zagadnienia diagnozy i pomocy psychologicznej w sytuacji straty, a czwarta skupia się na bardzo specyficznej stracie (prenatalnej i perinatalnej), którą społeczeństwo dopiero uczy się konstruktywnie przeżywać.

Autorzy poszczególnych rozdziałów reprezentują różne dziedziny nauki i praktyki, dzięki czemu monografia prezentuje obraz utraty i żałoby niezwykle bogaty i zróżnicowany.

Oddając do Państwa rąk niniejsze opracowanie, żywimy nadzieję, że stanie się ono źródłem pogłębionej refleksji na temat umierania, śmierci i żałoby. Mamy nadzieję, że będzie to refleksja daleka od współczesnych tendencji, które zapraszają do „psychologicznej ucieczki” od tematyki śmierci. Wszak śmierć od zawsze była i na zawsze pozostanie częścią życia...

*Renata Kleszcz-Szczyrba
Anita Gałuszka*

Katowice, 8.10.2015 r.

Słów kilka od fundacji

Oddajemy w Państwa ręce książkę, która w sposób wielowątkowy omawia tematykę śmierci — obecną w życiu każdego z nas, lecz niestety często nazbyt tabuizowaną. W publikacji tej znajdziecie Państwo wiele informacji teoretycznych, jak i wskazówek praktycznych. Wiemy z doświadczenia, że śmierć osoby bliskiej to często jedno z najistotniejszych wydarzeń dla żegnającego. Nieporadzenie sobie ze śmiercią najbliższego może skutkować depresją, a nawet niejednokrotnie skłonić do samobójstwa. Tym bardziej konieczne jest akcentowanie wagi udzielania profesjonalnej pomocy osobom pogrążonym w żałobie. Niech publikacja ta stanowi uzupełnienie wiedzy wszystkich tych, którzy w skuteczny sposób chcą pomagać osobom po stracie najbliższych.

Z poważaniem, życząc miłej lektury,

Justyna Brzózka — Prezes Fundacji

Fundacja „By dalej iść” powstała, aby wspierać rodziny po stracie dziecka. Działa non-profit. Ma status organizacji pożytku publicznego. Pomaga rodzicom zrozumieć stan emocjonalny, którego doświadczają po śmierci dziecka, oraz przygotowuje do tego, aby rodzice mogli przejść okres żałoby, a w konsekwencji pogodzić się z nieodwracalnością straty i wrócić do funkcjonowania w społeczeństwie. Osobom samotnym udziela porad prawnych. Poprzez uczestnictwo w grupach wsparcia, psychoterapii grupowej czy indywidualnej pragnie otoczyć profesjonalną pomocą zarówno rodziców, jak i osierocone dzieci. Ponadto organizuje na terenie całej Polski specjalistyczne szkolenia z zakresu pomocy i wsparcia w temacie szeroko rozumianej straty. Szczegółowe informacje o proponowanych formach pomocy i szkoleniach znajdują się na stronie internetowej Fundacji:

www.bydalejisc.pl

[Kup książkę](#)

Pomóż osobom po stracie najbliższych, przekazując darowiznę
na rzecz Fundacji „By dalej iść” na numer konta:

37 1050 1214 1000 0090 3031 5031

oraz swój 1% podatku dochodowego, nr KRS 0000367585

Informacje o autorach (w porządku alfabetycznym)

Mgr Izabela Barton-Smoczyńska

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie

Interdyscyplinarne Stowarzyszenie Rozwoju Metod Pracy ze Stresem Growth

ibarton@swps.edu.pl

Dr inż. Anna Długozima

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Katedra Sztuki Krajobrazu

ania.dlugozima@gmail.com

Mgr Joanna Dreżewska

Mgr Ewelina Sitarska

Polskie Towarzystwo Psychoterapii Humanistyczno-Egzystencjalnej

ptpheapolska@gmail.com

Dr Anita Gałuszka

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Pedagogiki i Psychologii

anita.galuszka@us.edu.pl

Dr Małgorzata Gnyś-Nidecka

m.nidecki@uw.edu.pl

Dr Iwona Grodź

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Instytut Filologii Polskiej

iwonagrodz@op.pl

Urszula Kmiec

Szpital Geriatryczny im. Jana Pawła II w Katowicach

urszula.kmiec@emc-sa.pl

Dr Renata Kleszcz-Szczyrba

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Pedagogiki i Psychologii

r.szczyrba@wp.pl

Mgr Joanna Krawczyk

Dolnośląski Szpital Specjalistyczny — CMR im. T. Marciniaka we Wrocławiu

Uniwersytet Medyczny w Łodzi

jkrawczyk@wp.eu

Mgr Joanna Majewska

Uniwersytet Warszawski

Wydział Pedagogiczny

asia.majewska@gmail.com

Dr Małgorzata Okupnik

Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu

Wydział Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej

m.okupnik@onet.eu

Mgr Anna Stachulska

Uniwersyteckie Centrum Kliniczne im. Prof. Kornela Gibińskiego Śląskiego

Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

anadarek@op.pl

Dr hab. prof. UŚ Danuta Ślęczek-Czakon

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Instytut Filozofii, Zakład Etyki

danuta.sleczek-czakon@us.edu.pl

Redaktor: Katarzyna Wyrwas

Projekt okładki: Anna Gawryś

Redaktor techniczny: Barbara Arenhövel

Korektor: Marzena Marczyk

Łamanie: Grażyna Szewczyk
Bogusław Chruściński

Copyright © 2016
by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-8012-838-5
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-839-2
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 12,0. Ark. wyd. 14,5. Papier
offset. l. III, 90 g Cena 22 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

[Kup książkę](#)